

Boş Zaman Motivasyonu ve Davranışsal Niyet İlişkisinde Boş Zaman Tatminin Aracılık Etkisi** (Mediating Effects of Leisure Satisfaction on the Relationship Between Leisure Motivation and Behavioral Intention)

*Muhammet Cenk BİRİNCİ^a , Evren GÜÇER^b

^a Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management, Nevşehir/Turkey

^b Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management, Ankara/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi: 16.07.2019

Kabul Tarihi: 26.08.2019

Anahtar Kelimeler

Boş zaman motivasyonu

Davranışsal niyet

Boş zaman tatmini

Rekreasyon

Keywords

Leisure motivation

Behavioral intention

Leisure satisfaction

Recreation

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın genel amacı, boş zaman motivasyonunun boş zaman tatmini ve davranışsal niyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken rekreasyonel hizmet kalitesinin düzenleyici etkisini ortaya çıkarmak ve bu alanda eksik görülen literatürü genişletmektir. Veri toplama aracı olarak, kapsamlı bir literatür taraması sonucunda oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Araştırma Türkiye'deki bütün kayak merkezleri ziyaret ederek bölgede sunulan rekreasyon etkinliklerine katılan yerli 1665 ziyaretçi üzerinde anket uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ve oluşturulan hipotezler Yapısal Eşitlik Modeli testi ile ölçülmüştür. Boş zaman motivasyonu ve davranışsal niyet ilişkisinde boş zaman tatmini aracı olarak kısmen desteklendiği saptanmıştır.

Abstract

Main purpose of this study is to determine the moderating role of recreational service quality in the relationships among leisure time motivation, leisure time satisfaction, and leisure time behavioral intention while also determining these relationships and to expand the literature which has a gap. A survey form which had been developed through a detailed literature review was used as the data collection tool. The research was conducted by applying the survey to 1665 domestic recreational visitors who participated in recreational activities available in the regions by visiting all ski centers in Turkey. Data collected through the research and hypotheses developed was analyzed through Structural Equation Modeling tests. It was determined that mediating role of leisure time satisfaction in the relationship between leisure time motivation and behavioral intention was partly supported.

* Sorumlu Yazar

E-posta: birincicenk@gmail.com (M. C. Birinci)

Makale Künyesi: Birinci, M. C. & Güçer, E. (2019). Boş Zaman Motivasyonu ve Davranışsal Niyet İlişkisinde Boş Zaman Tatminin Aracılık Etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (3), 1626-1639.

DOI: 10.21325/jotags.2019.439

**Bu çalışma Muhammet Cenk BİRİNCİ'nin "Boş zaman motivasyonu ve davranışsal niyet ilişkisinde boş zaman tatmininin aracılık etkisi ve rekreasyonel hizmet kalitesinin düzenleyici rolü: Rekreasyonel kayak etkinliğine ilişkin bir çalışma" isimli Doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Boş zamanın, özellikle gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerle, kısmen de olsa Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde uygarlık ve gelişmişliğin bir nimeti olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle günlük ve haftalık çalışma saatlerindeki azalmalar ile tatil günlerinin çoğalmasıyla birlikte, boş zamanların sosyal ve toplumsal hayat içerisindeki önemi daha da belirgin hale gelmiş ve gelecekte de önemi artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

Vromm 1964 yılında motivasyon kavramını açıklarken, bireyi harekete geçiren ve hareketlerin yönlerini belirleyen, ihtiyaç ve korkulardır şeklinde ifade etmiştir (Öztürk ve Dündar, 2003). Boş zaman motivasyonunu açıklamak amacıyla Iso-Aloha 1980’de üçgen formunda bir buzdağı modeli ortaya koymuştur. Bu modelde, tepedeki faktörler açık ve kolayca erişilen boş zaman davranışı nedenlerini ortaya koyarken (bundan zevk alıyorum), daha geniş tabanda yer alan faktörler ise gizli nedenleri göstermektedir (kalıtımla geçen özellikler, toplumsal etki, vb.) (Fawcett vd., 2009).

Lin ve Hiesh’e (2005) göre, davranışsal niyet, müşterilerin organizasyondan hizmet almaya devam edeceklerinin ve ya organizasyonu terk edeceklerinin bir göstergesidir. Hizmet sağlayıcısının hizmet sunumu sırasında ortaya koyduğu yetenekleri ile müşteriler, şirket hakkında pozitif düşünceler besleyip, şirketi diğer müşterilere tavsiye etmekte, şirkete bağlı kalmakta ve şirket için daha çok harcama yapmaktadır (Aydın, 2016; Liu ve ark., 2005).

Karıcioğlu (2009) tatmin kavramını, insanların yaşama karşı algısı ve bu algıya karşılık olarak verdiği duygusal cevap olarak tanımlamaktadır. Boş zaman tatmini ise, olumlu algıların boş zaman etkinliklerinin ve tercihlerinin bir sonucu olarak kazanılan doyum veya duygular olarak tanımlanmaktadır (Beard ve Ragheb 1980).

Literatür Taraması

Çalışma yaşamının bütün zorunluluklarını yerine getiren, kendi isteklerini karşılayabilecek işe ve gelire sahip olan, üretim ile tüketim arasındaki eşitliği sağlayabilmiş, adaleti ve eşitliği topluma dengeli bir biçimde dağıtan modern toplumlarda ‘boş zaman’ mükafat olarak görülmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda, boş zamanı olmasına rağmen bu zaman dilimini nasıl değerlendireceğini bilemeyen işsizler, ve hasta ve tutuklular için ödül olarak görülen bu kavram yerini ‘ceza’ ya bırakabilmektedir (Karaküçük, Akgül, 2016: 12).

Rekreasyon kavramının teorik alt yapısını oluşturmak ve tanımını yapmak için bilim insanları farklı tanımlar ileri sürmüşlerdir. Bu yüzden rekreasyon kavramı üzerine ortak bir tanım bulmak oldukça zordur (Madrigal, 2006). Bazı tanımlamalar, sadece ‘yenilenme’ anlamıyla sınırlı kalırken, birçok bilim insanları ise aktivitenin temelli olduğunu savunmaktadırlar. Örneğin, sosyoloji sözlüğü rekreasyon kavramını, boş zamanlarda yapılan aktiviteler şeklinde tanımlamaktadır (Torkildsen, 1992: 64, Edington, vd., 1992: 4). Rekreasyon yirminci yüzyılda, ağır şartlar altında çalışan bireyin işten çıktıktan sonra hem fiziksel, hem de ruhen yenilmesi için, dinlemek amacıyla gönüllü olarak katılım gösterdiği aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Fakat bu tanım, günümüzde bireylerinin yüklerinin o dönemlere nazaran daha az fiziki güç gerektirmesi ve sadece çalışanlarla sınırlı kalması yönünden eleştirilmektedir (Mc Lean, Hurd & Rogers, 2008: 40). Rekreasyon kavramı, Türkçede ‘boş zamanları değerlendirme’ olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle rekreasyon kavramı, bireyin, boş zamanlarında özgür iradesiyle belirlediği, gönüllü

olarak katılım gösterdiği ve kendini geliştirmek ve eğlenmek amacıyla gerçekleştirdiği aktivitelerdir (Karaküçük, Akgül, 2016: 44).

Rekreasyon sınıflandırması farklı yaklaşımlarla değerlendirilerek sınıflandırılabilir (Argan, 2007: 33). Rekreasyonun sınıflandırılmasında temel prensip, bireyin boş zamanlarında, uzaklaşmak dinlenmek, sosyalleşmek, inşalarla ilişki kurmak, yalnızlaşmak gibi birçok sebepten dolayı kırsal veya kentsel (Demir ve Demir, 2006), açık veya kapalı alanda (Mieczkowski, 1990:18), aktif veya pasif (Abandan, 1961: 6, Mirzeoğlu 2003: 241,242) şekilde olmalıdır (Karaküçük, 2005: 58, Hazar, 2003: 22).

Literatür incelendiğinde motivasyon kavramı üzerine birçok bilim dalında farklı tanımlara yer verilmektedir (Keskin, 2000: 3). Motivasyon psikoloji literatüründen gelen bir kavramdır. Bireyin hal, tutum, davranış, tavır ve faaliyetlerin üstünlüğünü belirleyen ve hangi yönde ilerleyeceğini gösteren bir olgudur (Lundy ve Cowling, 1996: 298). Motivasyonun esası, bireyin hedefine ulaşmak için sınırlı süre zarfında çaba göstermesi şeklinde tanımlanmaktadır (Robbins, 2001: 186).

Motivasyon teorileri kapsam ve süreç teorileri olmak üzere iki boyutta sınıflandırılmaktadır (Kurgun, 2013: 74, Sökmen, 2013: 95, Koçel, 2015 :732 Sığırı ve Gürbüz, 2013: 141, Eren, 2013: 535). Kapsam teorileri adı altında süreç teorileri adı altında gruplanan dört adet motivasyon teorisi bulunmaktadır. Tablo 1 (Koçel 2015: 733, Can vd., 2011: 264, Sökmen, 2013: 95):

Tablo 1: Motivasyon teorileri

Kapsam Teorileri	Süreç Teorileri
Abraham MASLOW İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi	Davranış Şartlandırması
Frederick HERZBERG Çift Faktör Teorisi	Bekleyiş Teorileri
David McCLELLAND Başarı İhtiyacı Teorisi	Eşitlik Teorisi
Clayton Alderfer ERG Teorisi	Amaç Teorisi

Kaynak: Koçel, T. (2015). İşletme Yöneticiliği (Yönetim ve Organizasyon, Organizasyonlarda Davranış, Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar) 16. Baskı. İstanbul: Beta, sayfa 738.

Boş zaman motivasyonu araştırmaları 1970'li yılların başında Driver ve Tocher (1970) tarafından ortaya atılmıştır. Bu çalışmada boş zaman değerlendirme davranışı olarak rekreasyonun sadece yürüyüş, balık tutma, kampçılık vb. gibi bir etkinlik olarak sınırlandırılmaması gerektiğini ileri sürmektedir. Dann'ın (1977) boş zaman faaliyeti olarak turizm motivasyonu değerlendirirken hem içsel ödüller hem de kaçış, yani uzaklaşma unsurlardan oluşan bir eğlence motivasyon teorisini savunmaktadır. Bu teori kişisel ve sosyal bileşenlerden olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır (Iso-Ahola 1990; Ross ve Iso-Ahola 1991). Kişisel arayış, kişisel kaçış, kişilerarası arayış ve kişilerarası kaçış dürtüleri kapsamaktadır. Bu dürtüler bireyin farkında olmadan kabul ettiği dürtülerdir. Rekreasyonel faaliyetlerine katılım gösteren bireyleri itici bir güç sağlamaktadır (Snepenger vd., 2006).

Tatmin; "bir amaca ulaşmaya eşlik eden duygulanım" şeklinde ifade edilmiştir (Rycroft, 1989: 37). Gellerman'a göre (1970) tatmin kavramı, dışarıdan bir kişi tarafından fark edilemeyen ve anlaşılabilen, sadece birey tarafından mutluluğu, duyulan hazzı ve kayfi anlatmak için kullanılmaktadır (akt., Özdevecioğlu ve Yalçın 2010). Kovacs (2007: 29)' e göre tatmin; bireyin dürtülerinin, güdülerinin, ihtiyaçlarının ve beklentilerin karşılanması şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre tatmin, bireyin motivasyonu, beklentisi ve ihtiyacı karşılanması şeklinde ifade edilmektedir (Siegenthaler ve O'Dell, 2000).

Beard ve Ragheb (1980) boş zaman tatmini kavramını, bireylerin boş zamanlarında seçtiği aktivitelerden beklentilerinin karşılanması şeklinde tanımlamaktadır. Boş zaman aktivitesinin amacı, bireyin yaşam kalitesini arttırmaktır. Bu nedenle, zevk ve memnuniyet deneyimi boş zamanın önemli bir parçası olarak görülmektedir (Gao, 1996b). Boş zaman tatmini kavramını, bireyin boş zaman etkinlikleriyle gereksinimlerin karşılanması sonucunda ulaşılan pozitif duygular ve mutlulukları kapsaması şeklinde tanımlanmak mümkündür. (Misra ve McKean, 2000).

Çalışmanın Metodolojisi

Amaç ve Önem

Bu çalışmanın genel amacı, boş zaman motivasyonun ve davranışsal niyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken boş zaman tatmininin aracılık etkisini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın amacına yönelik model ve hipotezler şu şekildedir

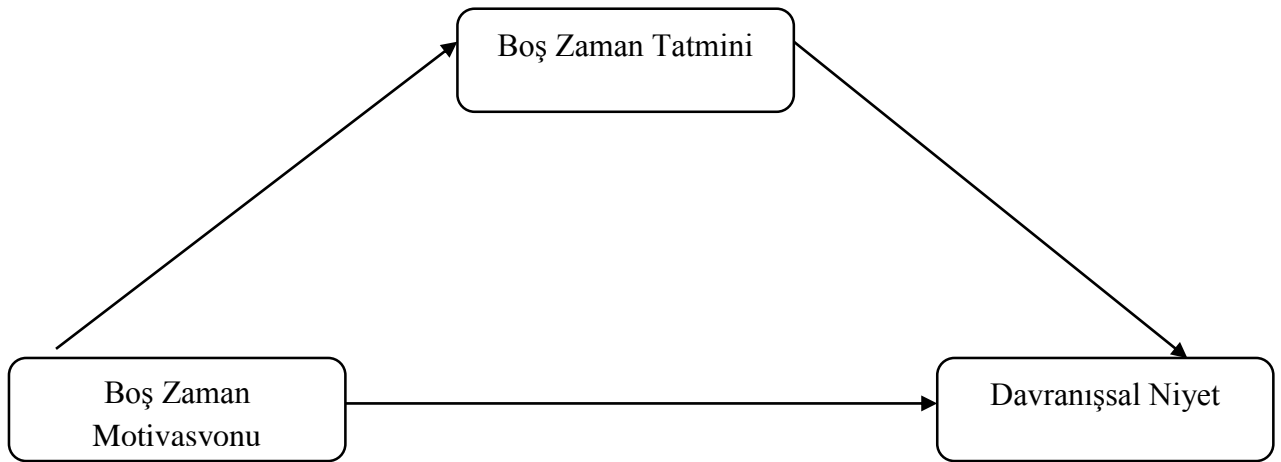
H1: Boş zaman motivasyonunun, davranışsal niyet üzerinde anlamlı ve olumlu etkisi vardır.

H2: Boş zaman motivasyonunun, boş zaman tatmini üzerinde anlamlı ve olumlu etkisi vardır.

H3: Boş zaman tatmininin, davranışsal niyet üzerinde anlamlı ve olumlu etkisi vardır.

H4: Boş zaman tatmini, boş zaman motivasyonu ile davranışsal niyet arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir

Şekil 1: Araştırma Modeli

Bireylerin boş zaman motivasyonunun ile davranışsal niyet ilişkisini ortaya koymada ve boş zaman tatmininin aracılık etkisinin ortaya çıkarıcı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu ilişkinin ortaya konması durumunda rekreatif etkinliklere katılan bireylere ve hizmet sektörüne olumlu yönde fayda sağlayacağı açısından önem arz etmektedir.

Veri Analizi

Çalışma, Aralık 2017- Mayıs 2018 yılları arasında Türkiye'deki kayak merkezlerinde rekreatif amaçlı kayak yapan bireylerden toplanan nicel veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ve AMOS (Analysis of Moment Structures) istatistik paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi birkaç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle veriler tasnif edilmiştir. Daha sonra hatalı-eksik veri girilip girilmediği ve uç değerler kontrol

edilmiştir. Araştırma kapsamında 1665 anket formu toplanmıştır. Bunlardan 25 tanesinin yüksek miktarda kayıp veri içerdiği için kullanılamayacak durumda olduğu görülmüştür. İlgili anket formları çıkarılmış ve sonuç olarak toplam 1640 kullanılabilir anket formu kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Yapısal eşitlik modeli uygulamaları, normal dağılım yaklaşımını esas aldığı için araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları, normal dağılımdan sapmayı gösteren değerlerdir (Kline, 2011). Her iki katsayının da ± 2 değerini aşmaması gerekmektedir (Kline, 2011: 161). Bu araştırmada ilgili değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin, belirtilen aralıkta olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, verilerin normal dağılımı ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşılmemiştir. İlgili kontroller tamamlandıktan sonra, tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde değer, ortalama değerler, standart sapma) analiz edilmiştir.

Bulgular

Öncelikle tanımlayıcı istatistikler, ardından boş zaman motivasyonu ölçeğine, boş zaman tatmini ölçeğine, rekreasyonel hizmet kalitesi ölçeğine ve davranışsal niyet ölçeğine yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi ve uyum geçerliği sonuçları verilmiştir. Daha sonra sırasıyla ölçme modelinin test edilmesi ile araştırma bulgularının güvenilirlik, birleşme ve ayırt edici geçerlikleri incelenmiş ve yapısal model ile hipotez testlerine ve bu testleri gösteren çizelgelere yer verilmiştir. Aracılık etki testleri yapılmıştır. Tüm bu analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara ilişkin tablolar yardımıyla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2: Araştırmaya katılanların demografik bilgileri

Demografik Özellik	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	739	45,1
	Erkek	900	54,9
Yaş	18-20	379	23,2
	21-30	1060	64,8
	31-40	125	7,6
	41-50	59	3,6
	51 ve üzeri	13	,8
Eğitim	İlköğretim	32	2,0
	Ortaöğretim	121	7,4
	Ön lisans	300	18,4
	Lisans	1092	67,1
	Yüksek lisans veya doktora	82	5,0
Medeni durum	Evli	237	14,6
	Bekâr	1384	85,4
Meslek	Memur	164	10,1
	İşçi	63	3,9
	Esnaf	16	1,0
	Emekli	5	0,3
	Diğer	1331	81,6
	İşsiz	52	3,2
Gelir düzeyi	Düşük	219	13,4
	Orta	1179	72,1
	Yüksek	238	14,5

* Araştırmaya 1640 kişi katılmıştır. Ancak kayıp veriler (yanıt verilmeyen anketler) nedeniyle, her bir demografik değişkene ait toplam katılımcı sayısı farklılık göstermektedir.

Mevcut çalışmada toplam 1640 birey katılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmektedir. Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların %45,1’nin kadın, %54,9’nun erkek olduğu görülmektedir. Bu oranlar katılımcıların normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun (%64,8) 21-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığı, Gruber ve diğerleri’ni (2018) destekler nitelikte, rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin büyük çoğunluğunun genç ve orta yaş aralığındaki bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi açısından incelendiğinde rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin %27,8’inin ilköğretim, orta öğretim ve ön lisans eğitimi aldıklarını ifade ederken, büyük çoğunluğunun %67,1’nin lisans eğitimi aldığını ifade etmişlerdir. Örneklem grubu içerisinde yer alan bireylerin çoğu üniversite eğitimi almış olması normaldir. Araştırmaya katılanların %85,4’ünün bekar olup, %14,6’sı ise evli olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi açısından incelendiğinde bireylerin %72,1’nin orta düzeyde olduğunu görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Kayak Merkezlerine Göre Dağılımları

Kayak Merkezi	f	%
Sarıkamış	540	33,7
Palandöken	465	29,0
Uludağ	154	9,6
Erciyes	93	5,8
Kartalkaya	86	5,3
Ergan	52	3,3
Muş	51	3,2
Sivas	33	2,1
Van	26	1,6
Bitlis	25	1,6
Yolçatı	25	1,6
Bubi	25	1,6
Ilgaz	25	1,6
Toplam	1600	100,0

* Kayak merkezi sorusuna 1640 katılımcı (%2,4) yanıt vermemiştir.

Katılımcıların milliyetlerine göre dağılımında ilk beş kayak merkezi sırasıyla şunlardır: Sarıkamış (%33,7), Palandöken (%29,0), Uludağ (%9,6), Erciyes (%5,8) ve Kartalkaya (%5,3). Araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu Sarıkamış ve Palandöken kayak merkezinden oluşmaktadır. Kış sezonu açısından bakıldığında Sarıkamış ve Palandöken kayak merkezlerinin sezon süresi diğer kayak merkezlerine göre daha fazla olması rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin bu iki merkezde yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların Boş Zaman Karakteristikleri

Değişken	\bar{x}	s.s.
Günlük boş zaman süresi	5,72 saat	3,43 saat
Haftalık boş zaman aktivitesine katılım süresi	9,08 saat	12,45 saat

Katılımcıların boş zaman karakteristikleri incelendiğinde, günlük boş zaman süresi yaklaşık 6 saat olduğu, haftalık boş zaman süreleri ise 9 saatin üstünde olduğu görülmektedir. Rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin bu süreler dikkate alındığında şehir merkezine yakın olan kayak merkezlerini tercih etme oranını etkilediği düşünülmektedir. Palandöken kayak merkezinin şehir merkezine 5 km, Uludağ kayak merkezinin Bursa şehir

merkezine olan uzaklığı ise 40 km uzaklıktadır (TKF, 2018). İki kayak merkezi arasında ulaşım süresi farklıdır. Günlük yaklaşık 6 saat boş zamanı olan rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin süreyi daha etkili değerlendirmek adına Palandöken kayak merkezi gibi şehir merkezine yakın kayak merkezlerini tercih etme eğilimleri olmaları beklenmektedir.

Tablo 5: Yapısal Modele İlişkin Bulgular

Hipotez	Neden-Sonuç İlişkileri		Beta	p	% 95 YD GA
H1	Entelektüel	→ Boş Zaman Tatmini	0,138**	0,010	AS: 0,033 ÜS: 0,244
	Teşvik Ediciden Kaçış	→ Boş Zaman Tatmini	0,147**	0,005	AS: 0,045 ÜS: 0,244
	Sosyal	→ Boş Zaman Tatmini	0,249***	0,000	AS: 0,172 ÜS: 0,326
	Yetkinlik Üstünlüğü	→ Boş Zaman Tatmini	0,041	0,421	AS: -0,061 ÜS: 0,144
	Fiziksel Beceri	→ Boş Zaman Tatmini	0,220***	0,001	AS: 0,104 ÜS: 0,328
H2	Entelektüel	→ Davranışsal Niyet	0,168**	0,008	AS: 0,049 ÜS: 0,299
	Teşvik Ediciden Kaçış	→ Davranışsal Niyet	-0,014	0,798	AS: -0,117 ÜS: 0,088
	Sosyal	→ Davranışsal Niyet	0,108*	0,017	AS: 0,020 ÜS: 0,205
	Yetkinlik Üstünlüğü	→ Davranışsal Niyet	0,148*	0,043	AS: 0,005 ÜS: 0,279
	Fiziksel Beceri	→ Davranışsal Niyet	0,070	0,293	AS: -0,062 ÜS: 0,207
H3	Boş Zaman Tatmini	→ Davranışsal Niyet	0,181***	0,001	AS: 0,099 ÜS: 0,262

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

Not: %95 YD GA: %95 Yanlılık Düzeltmeli Güven Aralığı; AS: Alt Sınır; ÜS: Üst Sınır

Tablo 5 incelendiğinde, boş zaman motivasyonuna ait beş boyuttan üçünün (entelektüel, sosyal, yetkinlik üstünlüğü), davranışsal niyet üzerinde olumlu etkisi olduğu anlaşılmaktadır (tüm p değerleri < 0,05). Buna göre, H1 nolu hipotez kısmen desteklenmiştir. Teşvik ediciden kaçış ve fiziksel becerinin boyutları, davranışsal niyeti etkilememektedir. Boş zaman motivasyonuna ait beş boyuttan dördünün (entelektüel, teşvik ediciden kaçış, sosyal, fiziksel beceri), boş zaman tatmini üzerinde olumlu etkisi olduğu anlaşılmaktadır (tüm p değerleri < 0,05). Buna göre, H2 nolu hipotez kısmen desteklenmiştir. Yetkinlik üstünlüğü boyutu, boş zaman tatminini etkilememektedir. Boş zaman tatmininin, davranışsal niyet üzerinde olumlu etkisi vardır ($\beta=0,181$, $p=0,001$). Buna göre, H3 nolu hipotez desteklenmiştir.

Tablo 6: Boş Zaman Tatmininin Aracılık Etkisi

	Etkiler	Beta	p	% 95 YD GA	Aracılık Sonucu
Entelektüel					
Doğrudan etki	(entelektüel → davranışsal niyet)	0,168**	0,008	AS: 0,049 ÜS: 0,299	Kısmi aracılık
Dolaylı etki	(entelektüel → tatmin → davranışsal niyet)	0,025**	0,007	AS: 0,007 ÜS: 0,051	
Teşvik Ediciden Kaçış					
Doğrudan etki	(teşvik ediciden kaçış → davranışsal niyet)	-0,014	0,798	AS: -0,117 ÜS: 0,088	Tam aracılık
Dolaylı etki	(teşvik ediciden kaçış → tatmin → davranışsal niyet)	0,026**	0,003	AS: 0,008 ÜS: 0,054	
Sosyal					
Doğrudan etki	(sosyal → davranışsal niyet)	0,108*	0,017	AS: 0,020 ÜS: 0,205	Kısmi aracılık
Dolaylı etki	(sosyal → tatmin → davranışsal niyet)	0,045***	0,000	AS: 0,023 ÜS: 0,074	
Yetkinlik Üstünlüğü					
Doğrudan etki	(yetkinlik üstünlüğü → davranışsal niyet)	0,148*	0,043	AS: 0,005 ÜS: 0,279	Aracısızlık (Sadece doğrudan etki)
Dolaylı etki	(yetkinlik üstünlüğü → tatmin → davranışsal niyet)	0,007	0,387	AS: -0,011 ÜS: 0,028	
Fiziksel Beceri					
Doğrudan etki	(fiziksel beceri → davranışsal niyet)	0,070	0,293	AS: -0,062 ÜS: 0,207	Tam aracılık
Dolaylı etki	(fiziksel beceri → tatmin → davranışsal niyet)	0,040***	0,000	AS: 0,015 ÜS: 0,076	

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

Not: %95 YD GA: %95 Yanlılık Düzeltmeli Güven Aralığı; AS: Alt Sınır; ÜS: Üst Sınır

Entelektüelin ve sosyalin davranışsal niyet üzerindeki etkisinde tatminin kısmi aracılık rolüne sahip olduğu görülürken, teşvik ediciden kaçış ve fiziksel becerinin davranışsal niyet üzerindeki etkisinde tatminin tam aracılık etkisi yaptığı söylenebilir. Ancak tatminin yetkinlik üstünlüğü ve davranışsal eğilimler ilişkisinde aracılık etkisi tespit edilememiştir. Bu nedenle H4 kısmen desteklenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışması kapsamında boş zaman motivasyonu ve davranışsal niyet ilişkisinde boş zaman tatmininin aracılık etkisi incelenmiştir. Boş zaman motivasyonun bütün boyutları boş zaman tatminini tüm boyutları ile desteklemediği için kısmen desteklendiği saptanmıştır. Buna göre H1 nolu hipotez kısmen desteklenmiştir. Boş zaman motivasyonun bütün boyutları davranışsal niyeti tüm boyutları ile desteklemediği için kısmen desteklendiği saptanmıştır. Buna göre H2 nolu hipotez kısmen desteklenmiştir. Boş zaman tatmini davranışsal niyet üzerine etkisi $\beta=0,181$, olarak belirlenmiştir. Boş zaman tatmininin davranışsal niyet ($p \leq 0,001$), değeriyle davranışsal niyet üzerinde olumlu etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, H3 nolu hipotez desteklenmiştir. Araştırma modeline aracı faktör olarak dâhil edilen boş zaman tatmininin doğrudan etki değerleri, boş zaman motivasyonunun birinci boyutu olan entelektüel ($\beta=0,168/p < 0,008$), teşvik ediciden kaçış ($\beta=-0,014/ p < 0,798$), sosyal ($\beta= 0,108/p < 0,017$) yetkinlik üstünlüğü ($\beta= 0,148/ p < 0,043$) ve fiziksel beceri ($\beta= 0,070/ p < 0,293$) olarak saptanmıştır. Araştırma modeline aracı faktör olarak dâhil edilen boş zaman tatmininin dolaylı etki değerleri, boş zaman motivasyonunun birinci boyutu olan entelektüel ($\beta=0,025/p < 0,007$), teşvik ediciden kaçış ($\beta=0,026/ p < 0,003$), sosyal ($\beta= 0,045/p < 0,000$) yetkinlik üstünlüğü ($\beta=$

0,007/ $p < 0,387$) ve fiziksel beceri ($\beta = 0,040/ p < 0,000$) olarak saptanmıştır. Bu bağlamda boş zaman tatmininin; boş zaman motivasyonu ile davranışsal niyet ilişkisine aracılık ettiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda H4 nolu hipotez kısmen desteklenmiştir. Çünkü yetkinlik üstünlüğü boyutunun aracılık etkisi yoktur. Entelektüel ve sosyal boyutları, kısmi aracılık görevi yaparken; teşvik ediciden kaçış ve fiziksel beceri boyutları tam aracılık rolü üstlenmektedir.

Araştırmanın katkıları açısından bakıldığında, araştırma bulguları, boş zaman motivasyonu beş boyuttan oluştuğunu göstermektedir. Bunlar (1) entelektüel, (2) teşvik ediciden kaçış, (3) sosyal, (4) yetkinlik üstünlüğü ve (5) fiziksel beceridir. Elde edilen bu sonuç, benzer ölçeği kullanan önceki çalışmaların sonuçlarını destekler niteliktedir (Driver ve Tocher, 1970; Driver ve Brown, 1975; Knopf, Driver ve Bassett, 1973; Beard, ve Ragheb, 1983; Hou ve Tu, 2007; Kaya, 2011; Chen vd., 2013; Ağduman, 2014; Güler 2017). Araştırmanın diğer önemli katkıları ise test edilen hipotezler aracılığıyla boş zaman motivasyonu, boş zaman tatmini ve davranışsal niyet arasındaki ilişkilere yönelik ortaya koyduğu sonuçlardır. Araştırma kapsamında test edilen tüm hipotezlerin sonuçları, Tablo 7’de özet olarak sunulmuştur.

Tablo 7: Hipotez Testi Sonuçları

No	Hipotezler	Sonuç
H1	Boş zaman motivasyonu → davranışsal niyet	Kısmen desteklenmiştir.
H2	Boş zaman motivasyonu → boş zaman tatmini	Kısmen desteklenmiştir.
H3	Boş zaman tatmini → davranışsal niyet	Desteklenmiştir.
H4	Boş zaman tatmininin aracılık etkisi	Kısmen desteklenmiştir.

Boş zaman motivasyonu (Kaya, 2011; Ağduman, 2014; Güler, 2017), seyahat motivasyonu (Dalgıç ve Birdir 2015), rekreatif faaliyetlere katılmaya motivasyonu (Üstün ve Kalkavan 2013), boş zaman tatmini ve davranışsal niyet (Varinli, 2004; Dursun ve Çerçi, 2004; Gürbüz vd., 2008; Kitapçı vd., 2011; Bülbül vd., 2012; Akyıldız, 2013; Bezirgan, 2014; Yetim, 2014; Sevil, 2015; Eruzun, 2017; Çetinkaya, 2017; Eskiler ve Karakaş 2017;) farklı boş zaman çalışmaları incelendiği çeşitli araştırmalarda, boş zaman motivasyonu, boş zaman tatmini ve davranışsal niyet arasındaki ilişkinin varlığına yönelik bulgular elde edilmiştir. Mevcut araştırmada boş zaman motivasyonu, boş zaman tatmini ve davranışsal niyet ilişkisinde pozitif bir yönde etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla, literatürde öne sürülen *boş zaman motivasyonu → davranışsal niyet* ve *boş zaman motivasyonu → boş zaman tatmini* ilişkisi, mevcut araştırma bulguları ile desteklenmiş olup, boş zaman motivasyonunun davranışsal niyet ilişkisini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmaktadır. Araştırma sonuçları ve sınırlılıkları dikkate alınarak, gelecek araştırmacılar için bazı öneriler sunulmaktadır.

- Yapılan araştırma ülkesel çapta boş zaman motivasyonu ve davranışsal niyet ilişkisi incelemiştir. Farklı ülkelerdeki (örneğin, kayak turizmine katkı sağlayan) rekreasyonel amaçlı kayak yapan bireylerin motivasyonları ve davranışsal niyetleri karşılaştırmalı olarak incelenmesi gelecek araştırmaların daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

- Bu araştırma, sadece kış turizmine katkı sağlayan destinasyonlar ve sadece alp disiplini kayak yapan bireyler üzerinde yapılmıştır. Snowboard, kayaklı koşu, curling, buz hokeyi gibi spor branşları üzerine çalışmalar yapılması literatüre ayrıca katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağduman, F. (2017). Üniversite öğrencilerinin boş zaman motivasyon ve tatminlerinin incelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzurum.
- Akyıldız, M. (2013). Ciddi ve Kayıtsız Katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Boş Zaman Tatmini ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişki. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Argan, M. (2007). Eğlence pazarlaması. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydın, B. (2016). Restaurant image in social media: The case of Tripadvisor. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 1(1), 13–30. <https://doi.org/10.31822/jomat.287998>
- Beard, J., G, and Ragheb, M., G. (1980). Measuring Leisure Satisfaction. *Journal of leisure Research*, 12(1), 20-33.
- Bezirgân, M. (2014). Destinasyon imajı, algılanan değer, aidiyet ve davranışsal niyetler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi: Bir araştırma. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Bülbül, H., Akın, M., Demirer, Ö. ve Doğan, İ. (2012). Türk bankacılık sektöründe hizmet kalitesinin müşteri tatmini ve tekrar satın alma niyeti üzerine etkisi: yapısal eşitlik modeli ile bir inceleme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (1), 28-40.
- Chen, Y.C., Li, R.H., and Chen, S.H. (2013). Relationships among adolescents'leisure motivation, leisure involvement, and leisure satisfaction: A structural equation model. *Social Indicators Research*, 110(3), 1187-1199.
- Çetinkaya, Ö. (2017). Kruvaziyer Turistlerinin Deneyimleri, Memnuniyetleri ve Davranışsal Niyetleri: İstanbul'da Örnek Bir Çalışma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 110-132.
- Dalgıç, A., ve Birdir, K. (2015). Yayla Turizmine Katılan Turistlerin Seyahat Motivasyonları, Algılanan Değer, Tatmin Düzeyleri ve Sadakatleri Üzerine Bir Araştırma A Study on the Travel Motivations. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3, 17.
- Dann, G. M. (1977). Anomie, ego-enhancement and tourism. *Annals of tourism research*, 4(4), 184-194.
- Demir, N., ve Demir, C. (2006). Bireylerin Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler ile Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ege Akademik Bakış Dergisi*, 6(1), 36-48.
- Driver, B. L. and Brown, P. J. (1975). A sociopsychological definition of recreation demand, with implications for recreation resource planning. In *Assessing Demand for Outdoor Recreation*. Washington, DC: National Academy of Sciences.
- Driver, B. L. and Tocher, S. R. (1970). Toward a behavioral interpretation of recreation engagements with implications for planning. In B.L. Driver (Ed.), *Elements of Outdoor Recreation Planning*. Ann Arbor, MI: University Microfilms Mich.

- Dursun, Y. ve Çerçi, U. M. (2004). Algılanan sağlık hizmeti kalitesi, algılanan değer, hasta tatmini ve davranışsal niyet ilişkileri üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (23).
- Edington, C. R., Hanson, C. J. and Edington, S. R. (1992). *Leisureprogramming: Concepts, trends, and Professional practice* (2nd ed.). Dubuque, IA: Brown and Benchmark.
- Eren, E. (2013). *Yönetim ve organizasyon:(Çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*. 11.Baskı. İstanbul, Beta.
- Eruzun, C., (2017). Kadınların Spor Etkinliklerine Katılımlarının Boş Zaman Tatmini ve Yaşam Kalitesine Etkilerinin Araştırılması: B-Fit Spor Merkezleri Üyeleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Eskiler, E. ve Karataş, G. (2017). Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman İlgilenimleri ile Davranışsal Niyetleri Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 10-24.
- Fawcett, L. M., Garton, A. F., and Dandy, J. (2009). Role of motivation, self-efficacy and parent support in adolescent structured leisure activity participation. *Australian Journal of Psychology*, 61(3), 175-182.
- Gruber, T , Öztüren, A , Güneren Özdemir, E . (2018). Product Improvement as a Tool for Competition in Austrian Ski Schools: The Case of Ski School Toni Gruber. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 3 (2), 1-9. DOI: 10.31822/jomat.469586
- Güler, H., (2017). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Boş Zaman Engellerinin Boş Zaman Motivasyonlarına Etkisinin Araştırılması (Bartın Üniversitesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Gürbüz, E., Büyükkelik, A., Avcılar, M. Y. ve Toksarı, M. (2008). Algılanan Hizmet Kalitesinin Tatmin ve Davranışsal Niyet Üzerine Etkisi: Niğde İlindeki Süpermarketler Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Ege Academic Review*, 8(2), 785-812.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve animasyon: rekreasyon ve animasyon teorisi, animasyon hizmetlerinin yönetimi, geleneksel kültür canlandırması, uygulamalı animasyon etkinlikleri*. Ankara: Detay Yayınları.
- Hou, J. J., Tu, H. H. J., and Yang, M. F. (2007). Agreeableness and leisure satisfaction in the context of online games. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 35(10), 1379-1384.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., Kaya, S. ve Akgül, M., B., (2011). *Rekreasyon Bilimi 2*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., ve Akgül, B. M. (2016). *Ekorekreasyon rekreasyon ve çevre*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karcıoğlu, F., Timiroğlu, K., ve Çınar, O. (2009). Örgütsel iletişim ve iş tatmini ilişkisi bir uygulama. *İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi-Yönetim*.
- Keskin A., (2000). *Motivasyon ve Dikkatli Öğrenme Üzerine*, İstanbul: Nobel Yayınları.

- Kitapçı, H., Yıldırım, A., ve Çömlek, O. (2011). Grönross Modeline Göre Bankacılıkta Hizmet Kalitesinin Müşteri Memnuniyeti, Sadakati ve Davranışsal Niyete Etkisi. *Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute*, 14(26).
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: The Guilford.
- Knopf, R. C, Driver, B. L. and Bassett, J. R. (1973). Motivations for fishing. In *Transactions of the 28th North American Wildlife and Natural Resources Conference* (pp. 191-204). Wash., DC: Wildlife Management Institute.
- Koçel, T. (2015). *İşletme Yöneticiliği (Yönetim ve Organizasyon, Organizasyonlarda Davranış, Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar)* 16. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kovacs, A. (2007). *The Leisure Personality: Relationships Between Personality, Leisure Satisfaction, And Life Satisfaction*, Phd. Thesis, Indiana University School of Health, Indiana.
- Kurgun, O. A. (2013). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lin, J. S. C. and Hsieh, P. L. (2007). The Influence of Technology Readiness on Satisfaction and Behavioral Intentions Toward Self-Service Technologies. *Computers in Human Behavior*, 23(3), 1597-1615.
- Liu, C., Marchewka, J. T., Lu, J., and Yu, C. S. (2005). Beyond Concern: A Privacy- Trust-behavioral Intention Model of Electronic Commerce. *Information & Management*, 42, 289-304.
- Lundy, O., and Cowling, A., (1996). *Strategic Human Resource Strategy*, London: Routledge Publishing.
- Madrigal R., (2006). Measuring the Multidimensional Nature of Sporting Event Performance Consumption. *Journal of Leisure Research*; 38(3): 267- 292.
- Mieczkowski, Z. (1990). *World Trends in Tourism and Recreation*. New York: Peter Lang Publishing.
- Özdevecioğlu, M., ve Yalçın, Y. (2010). Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1).
- Öztürk, Z. DüNDAR, H. (2003). “Örgütsel Motivasyon ve Kamu Çalışanlarını Motive Eden Faktörler”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), s.s. 57-67.
- Robbins, S. P. (2001). *Organisational behaviour: global and Southern African perspectives*. Pearson South Africa.
- Ross, E. L. D., and Iso-Ahola, S. E. (1991). Sightseeing tourists' motivation and satisfaction. *Annals of tourism research*, 18(2), 226-237.
- Rycroft, C. (1989). *Psikanaliz sözlüğü*. (Çev. Doç. Dr. M. Sağman Kayatekin). İstanbul: Ara Yayınevi.
- Sevil, T., (2015). *Terapatik Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Yaşlıların Algıladıkları Boş Zaman Tatmini, Yaşam Tatmini ve Yaşam Kalitesine Etkisi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Sığırı, Ü., ve Gürbüz, S. (2014). *Örgütsel davranış*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Snepenger, D., King, J., Marshall, E., and Uysal, M. (2006). Modeling Iso-Ahola's motivation theory in the tourism context. *Journal of Travel Research*, 45(2), 140- 149.
- Sökmen, A. (2013). *Örgütsel Davranış*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Torkildsen, G. (1992). *Leisure and Recreation Management*, 3. Edition, London.
- Trust-behavioral Intention Model of Electronic Commerce. *Information & Management*, 42, 289-304.
- Varinli, İ. (2004). Hizmet kalitesi, değer, hasta tatmini ve davranışsal niyetler arasındaki ilişki: Kayseri'de poliklinik hastalarına yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 33-52.
- Yetim, G., (2014). Boş Zaman İlgileniminin Boş Zaman Tatmini ve Sadakati Üzerine Etkisi: Eskişehir'deki Fitness Merkezleri Üzerine Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Eskişehir.

Mediating Effects of Leisure Satisfaction on The Relationship Between Leisure Motivation and Behavioral Intention

Muhammet Cenk BİRİNCİ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Tourism, Nevşehir/Turkey

Evren GÜÇER

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara/Turkey

Extensive Summary

Main purpose of this study is to determine the moderating role of recreational service quality in the relationships among leisure time motivation, leisure time satisfaction, and leisure time behavioral intention while also determining these relationships and to expand the literature which has a gap. With these ends in view, it was aimed to discover the mediating role of leisure time satisfaction while determining the relationship between leisure time motivation and behavioral intention. Research hypotheses are as follows: H1: Leisure time motivation has a significant and positive impact on behavioral intention, H2: Leisure time motivation has a significant and positive impact on leisure time satisfaction, H3: Leisure time satisfaction has a significant and positive impact on behavioral intention, H4: Leisure time satisfaction is mediating the relationship between leisure time motivation and behavioral intention. As leisure time motivation scale, the scale developed by Beard and Ragheb in 1983, and which went solid tests, which consists of 24 items in six dimensions (intellectual, stimulus avoidance, social, competence mastery, and physical skill) was used. As leisure time satisfaction scale, the scale developed by Beard and Ragheb (1980) which originally consists of 24 items in six dimensions (psychological, educational, social, relaxation, physiological, and aesthetics) but distributed into four dimensions in the result of pilot study was used. As behavioral intention scale, the two-dimension scale (revisit and recommendation) which was used in the studies by Baker and Crompton, 2000; Bigne, 2001; Sirakaya, Petrick, and Choi 2004; and Tian-Cole, 2002 was used. The survey form which was developed with these scales was applied to 1665 domestic visitors who participated in the recreational activities in the region by visiting all ski centers in Turkey. Data collected through the research and hypotheses developed was analyzed through Structural Equation Modeling tests. It was determined that among the four hypotheses developed, H1, H2, and H4 hypotheses were partly confirmed while H3 was confirmed. The mediating role of leisure time satisfaction in the relationship between leisure time motivation and behavioral intention was also partly confirmed.